

25 MÚZEUM
DOPRAVY
V BRATISLAVE

rokov váš výpravca do minulosti

AKTUÁLNE

Vydalo: Slovenské technické múzeum | Zostavila: Mgr. Jana Žakarovská Ďuricová | Spolupráca: Anastázia Friedrichová | Grafická úprava: Aleš Marenčík | Foto: Beatrica Pešáková a archív STM KE a STM – Múzea dopravy

Generálna riaditeľka Slovenského technického múzea
Mgr. ZUZANA ŠULLOVÁ – ako ju (ne)poznáme

Mám pocit, že si do múzea nastúpila v čase, keď sa otváralo, resp. prebiehali prípravy na otvorenie Múzea dopravy v Bratislave... Nebude to tiež už 25 rokov? Áno, od 1. júna 1998, kedy som sa stala zamestnankyňou Slovenského technického múzea, ubehlo štvrtstoročie... Musím však priznať, že v mojich spomienkach na posledné roky 20. storočia dominujú aktivity viazané na sídlo múzea. Nastúpila som na pozíciu radovej lektorky (v tom čase "kultúrno-osve-

tovej zamestnankyne") a bola som zahľtená, až pohľtená množstvom informácií o vystavovaných zbierkových predmetoch v sídelných expozíciách v Košiciach, ktoré som si musela osvojiť a odborne zvládnuť lektorovanie a prácu s návštevníkmi. A áno, čím skôr prelomiť aj „obligatórnu nedôveru“ mojích nových kolegov, najmä kolegýň, keďže som na túto pozíciu nastupovala ako 24-ročná a bez predchádzajúcich pracovných skúseností v obdobnej inštitúcii :) Samozrejme, útržky hmlistých spomienok na nadšenie, pretkané aj nervozitou, kdesi v pozadí mojej mysle dokážem vyloviť, avšak spájajú sa skôr s náporom viacerých zásadných okamihov v histórii STM. Jún 1999 otvorenie Múzea dopravy v Bratislave, december 1999 delimitácia Slovenského technického múzea (Slovenské národné múzeum), 2000 začiatky budovania Múzea leteckého v Košiciach, snahy o budovanie Múzea vývoja elektroenergetiky na Slovensku v Piešťanoch... – a jediné oddelenie prezentácie pre celé múzeum... Je to až neskutočné, čo sa dá zvládnuť s relatívne malým pracovným tímom v podvyživených podmienkach kultúry... Tiež si však spomínam, že od založenia Múzea dopravy usilovalo STM o kontinuálne komplexné dobudovanie expozičného celku tejto pobočky, o riešenie prestrešenia koľajiska. To všetko malo byť zrealizované do konca roka 2005...

pokračovanie rozhovoru na str. 12

Ideový zámer a koncepcia budúceho Múzea vodnej dopravy v Bratislave

- Prezentácia histórie dopravy na vodných tokoch na území Slovenska, s dôrazom najmä na slovenský úsek Dunaja a ďalšie splavné rieky (Morava, Váh a jeho prítoky Kysuca a Orava, Hron, Poprad a Dunajec),
- Prezentácia histórie stavby a opráv lodí, činnosti prístavov, výstavby a údržby vodných ciest,
- Genius loci: prepojenie hmotného, nehmotného, hnutelného a nehmotného kultúrneho dedičstva na jedinečnej lokalite: múzejná expozícia v budove národnej kultúrnej pamiatky (NKP) Lodiarska dielňa, v zóne, kde sú sústredené ďalšie NKP (Dom lodníkov, Lodný výťah, Južný bazén...), zbierkové predmety dokumentujúce vodnú dopravu – z nich najväčší je remorkér Šturec a prezentácia príbehov lodníkov, zamestnancov prístavu a lodiarov,
- Kombinácia múzejnej expozície a unikátneho open-air múzea s remorkérom na lodnom výťahu, v rámci ktorého môžu návštevníci vidieť podponorovú časť plavidla a sledovať aj činnosť „živého“ a funkčného prístavu,
- Založením múzejnej expozície STM vyplňa STM-MD dlh oproti podunajským hlavným mestám Viedeň, Budapešť a Belehrad, kde sa takéto špecializované expozície nachádzajú už desaťročia.

Ako sa naplňajú predstavy o činnosti Múzea dopravy hodnotí ...

Eugen Labanič

...za veľmi významnú udalosť STM považuje skutočnosť, že po niekoľkoročnom úsilí bola v roku 1992 zriadená pobočka STM v Bratislave.

• Vtedy sa Železnice Slovenskej republiky rozhodli za symbolické nájomné prenajať Slovenskému technickému múzeu potrebný areál. Krátko na to došlo k dohovoru medzi zástupcami Slovenského technického múzea, bratislavského Veterán klubu a Múzejno-dokumentáčného centra Železníc Slovenskej republiky. Významnú podporu projektu Múzea dopravy poskytla firma PPA-Control, a. s. – hlavný sponzor zámeru. Po fyzickom prevzatí areálu boli v rekordnom tempe počas štyroch mesiacov vykonané nevyhnutné adaptácie a inštalácia prvej expozície.

24. júna 1999 bolo verejnosti prístupné atraktívne Múzeum dopravy v priestoroch bývalých skladov a koľajista Prvej železničnej stanice v Bratislave, ktoré je komplexným Múzeom dopravy, t. j. stálou expozíciou dopravných prostriedkov cestnej a železničnej dopravy.

...pre prezentáciu disciplín, ktoré majú na území Slovenska z historického pohľadu zastúpenie, javí sa potreba ich zdokumentovať, ale aj sprístupniť... Preto sa STM pripravuje vybudovať múzeum riečnej a lodnej dopravy...

/ Zborník k 60. výr. založenia STM, rok 2007 /

Jiří Kubáček

...seminár OCHRANA PAMIAŤOK Z OBLASTI DOPRAVY sa tiež stal príležitosťou na stretnutie tých, ktorí pred desiatimi rokmi prispeli ku vzniku Múzea dopravy – boli to zástupcovia košického Slovenského technického múzea a najmä Veterán Klubu Bratislava a Železnice Slovenskej republiky. Odborné príspevky potvrdili pokrok vo vývoji historického povedomia na Slovensku vo vzťahu k pamiatkam dopravy, tiež správne smerovanie slovenského dopravného múzejníctva, snád s výhradou doplnenia jeho štruktúry o chýbajúcu tému vodnej dopravy. A napokon – ukázali, že spolupráca s nehonorovanými dobrovoľníkmi prináša tým múzeám, ktoré sa k nej odhodlajú, nielen viditeľný efekt vo vytvorených hodnotách, ale aj oveľa intenzívnejšie naplnenie osvetového poslania múzejnej práce; ukazuje sa, že v tomto prípade ide o najefektívnejší spôsob nadviazania vzťahu verejnosti k národnej histórii...

/ K 10. výročiu Múzea dopravy v Bratislave, rok 2009 /

Gabriela Szabóová

Pred otvorením Múzea dopravy /1999/ málokto tušil, že Slovensko sa môže pochváliť takým bohatým fondom pamiatok cestovnej a železničnej dopravy. Keď však návštevník

vstúpil do starobylých hál, kde naňho z každého kúta zrazu doslova dýchala história, predstava o akomsi hangári či veľkej garáži, kde je na seba natlačených niekoľko áut a motocyklov, rýchlo vymizla a po prehliadke celého komplexu odchádzal v nemom úžase.

Budú nás búrať? Nebudú? A keď, tak kedy? A čo bude s exponátmi? Po vyše desiatich rokoch stojíme pred otázkou... Tieto nezodpovedané otázky nám už dávno zovšedneli, možno aj vďaka Lutherovým slovám: „Keby som vedel, že zajtra bude koniec sveta, ešte dnes by som zasadil jednu jablňu.“ A tak v tomto duchu zatiaľ pokračujeme v práci. Z múzea nebudol ani meter a všetko nasvedčuje tomu, že získame nové prírastky.

...istý rakúsky zberateľ, priaznivec Veterán klubu, daroval vzácnu invalidnú trojkolku nemeckej výroby z roku 1938, pribudol tiež motocykel ČZ z roku 1947. V dohľadnej dobe by sa ďalšie akvizície mohli týkať dvoch historických nemeckých bicyklov...

Vzrastajúci záujem návštevníkov o históriu motorizmu a koľajovej dopravy nás vedie k snahám o ďalší rozvoj zbierky, aby ešte lepšie vyhovovala svojmu účelu. A to si naše mladé múzeum s takou charakteristikou a poslaním aké má, plne zaslúži.

/ Múzeum dopravy PO DESIATICH ROKOCH /

Juraj Bohunský

REMORKÉR ŠTUREC, ZÁCHRANA MOTOROVÉHO REMORKÉRA ŠTUREC S CIELOM ZRIADENIA LODNÉHO MÚZEA

...nielen samotné hlavné mesto Slovenska, ale aj celé Slovensko nemá jediné múzeum, ktoré by dokumentovalo túto nesmierne zaujímavú súčasť jeho histórie, čím si získalo smutný primát azda jedinej podunajskej krajiny bez lodného múzea.

...jediná – a to posledná možnosť urobiť krok na záchranu skutočne POSLEDNEJ historickej

lode, ktorou je bývalý vlečný dvojmotorový remorkér ŠTUREC, momentálne v majetku Povodia Dunaja.

Iniciátori snáh o vytvorenie lodného múzea oslovili Slovenské technické múzeum a jeho pobočku STM-Múzeum dopravy v Bratislave, či by boli ochotní vstúpiť do realizácie tohto projektu. Generálny riaditeľ STM Ing. E. Labanič a riaditeľ STM-MD Ing. P. Maráky si osobne prezreli loď ŠTUREC a vyjadrili svoj záujem o odkúpenie lode od Slovenského vodohospodárskeho podniku Banská Štiavnica. Samotná loď ako cenný dobový artefakt poskytne návštevníkom možnosť oboznámiť sa v priamom kontakte s atraktívnym prostredím remorkéra s jeho kompletným dobovým vybavením.

V súčasnosti je už loď ŠTUREC vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku a STM-Múzeum dopravy robí prípravné kroky k jej prevzatíu pod svoju správu.

/Juraj Bohunský, Slovenská plavba a prístavy, a. s./

Zuzana Šullová

...dopracovaný bol ideový zámer vybudovania expozície "Múzeum vodnej dopravy" v lokalite Zimného prístavu v Bratislave.

Po výstavách „Ahoj – Na Vlnách Dunaja“ (2012), „Lode na Dunaji“ (2015) a „100 rokov lodiarskeho v Československu“ (2018) ide o ďalší výstavný počín, ktorým STM verejne dokladá opodstatnenosť zámeru vybudovania „Múzea vodnej dopravy“ v Zimnom prístave v Bratislave a opäť sa snaží o apel na relevantný prístup k uchopeniu uchovávaného odkazu tradícií vodnej dopravy na Slovensku. Úsilie o podchytenie dokumentácie a prezentácie tematiky histórie vodnej dopravy sa zo strany STM zintenzívnilo v roku 2014 prijatím NKP Loď Šturec do spravovaného zbierkového fondu.

/GR STM Mgr. Zuzana Šullová, Múzeum aktuálne - rok 2022/

PhDr. PETER MARÁKY
Riaditeľ Múzea dopravy
v rokoch 2010 - 2015

Ako sa naplnili Vaše predstavy o činnosti Múzea dopravy počas Vášho pôsobenia?
Ako vtedajší zamestnanec Ministerstva kultúry SR som bol pri tom, keď sa v roku 1999 riešilo začlenenie viac-menej dobrovoľnícky vybudovanej expozície v skladových priestoroch a na kolajisku bývalej parnej železnice v areáli bratislavskej Hlavnej stanice. S obdivom som fandil ľuďom okolo obetavého vtedajšieho šéfa múzea Ing. Jirka Kubáčka, CSc. a mecena expozície Ing. Karola Pavlú, ktorí takmer bez štátnych prostriedkov vybudovali základ nového múzea spoluprácou vtedajšieho Dokumentačného centra Železníc SR, zberateľov historických automobilov a dobrovoľníkov z radov nadšencov pre dejiny dopravy.

Ministerstvo vtedy rozhodlo o organizačnom začlenení takto vytvoreného zariadenia do štruktúry štátnej príspevkovej organizácie – Slovenského technického múzea v Košiciach (STM). V tej dobe to bolo jediné prechodné riešenie, i keď iste nie optimálne, a pre STM značne zaťažujúce. Za štvrtstoročie sa však podarilo vybudovať rešpektovanú kultúrnu inštitúciu, žiaľ stále s veľkými rezervami, spôsobenými najmä nedostatočným financovaním a zanedbanou starostlivosťou o stav objektu kultúrnej pamiatky, kde múzeum sídli.

Spomeniete si na príbeh, okamih alebo situáciu, ktorá Vám dala „najviac zabrat“?

V čase môjho pôsobenia v múzeu, ktoré bolo pod predchádzajúcim vedením Jirka Kubáčka už dobre zabehaným a medzi Bratislavčanmi aj populárnym zariadením, sme zintenzívnili najmä pravidelnú výstavnú činnosť, ktorá pomohla prilákať návštevníkov aj na opakované návštevy. Bez dostatku finančných prostriedkov to nebola najľahšia úloha. Podarilo sa ju realizovať vďaka solidarite a vzájomnej pomoci partnerských múzeí a iných inštitúcií (archívov, galérií a pod.). Najväčším lákadlom, ktoré zaradilo Múzeum dopravy medzi najnavštevovanejšie múzea s doslova masovou návštevnosťou boli Noci múzeí a galérií. Zvládnuť niekoľko tisícové davы návštevníkov, ktoré od rána do noci prúdili do múzea a zabezpečiť pre nich prúdili do múzea a zabezpečiť pre nich potrebný komfort (občerstvenie, informáciu, hygienu) a bezpečnosť počas ukázkových jazd drezín a vlakov s parnými rušňami, dali naozaj „zabrat“.

Máte svoj „top“ exponát, ktorý je pre Vás výnimočný, prípadne, ktorá akvizícia exponátu bola najzložitejšia?

Nepochybne najzložitejšou akvizíciou múzea z rokov môjho pôsobenia bolo nadobudnutie jedného z najrozmernejších i najťažších predmetov spravovaných v slovenských múzeách. Ide o riečne plavidlo - ťažný motorový remorkér Šturec (predtým Štúr) z roku 1937. Po rokoch úsilí o jeho záchranu zo strany dobrovoľníkov z radov bývalých lodníkov pôsobiach v Dunajplavbe, vstúpilo STM-Múzeum dopravy do rokovania s organizáciou, ktorá ako správca majetku loď dlhodobo ukotvenú v bratislavskom Zimnom prístave užívala ako sklad materiálu. Na začiatku rokovania požadoval správca majetku uhradiť ako protihodnotu cenu šrotu - priestriedky vo výške desiatok tisíc eur. Múzeum, nemajúc k dispozícii takéto prostriedky, preto v záujme záchranu plavidla zrejmej kultúrnej hodnoty navrhlo pamiatkovým orgánom, aby loď vyhlásili za hnutelnú národnú kultúrnu pamiatku. Po jej zápise uzavrelo múzeum s predchádzajúcim správcom zmluvu o bezodplatnom prevode správy majetku štátu do správy Slovenského technického múzea v Košiciach ako právnickej osoby, ktorej organizačnou zložkou je aj Múzeum dopravy v Bratislave. Po prevzatí lode do zbierok a jej vyťahnutí na breh pomocou funkčného historického lodného výťahu sa mohla začať postupná a náročná obnova lode, aj jej sporadická prezentácia verejnosti. V nadväznosti na rekonštrukčné práce boli za kultúrne pamiatky vyhlásené aj objekty lodného výťahu, lodnej haly a ďalšie historické objekty južnej časti areálu Zimného prístavu.

Čo želáte MD do budúcnosti?
Želám obetavému kolektívu múzea najmä vytrvalosť najmä pri budovaní expozície vodnej dopravy, ako aj v ďalšom rozvoji zbierky cestnej dopravy. Nepochybne užitoč-

ná a potrebná je aj ďalšia spolupráca so Železničným múzeom SR, ktorého podiel na vzniku i popularite STM-Múzea dopravy je nespochybniteľná. Rozpracovaný zámer premeny časti areálu Zimného prístavu medzi lodným výťahom, remorkérom Šturec a lodnou halou, v bezprostrednej blízkosti mostu Apollo a rekreačno-obchodného centra Eurovea na dunajskom nábreží, na trvalú expozíciu vodnej dopravy má aj ďalšie rezervy. Existencia zachovaného železničného kofajiska a lokálnej cestnej siete umožňujú v tomto areáli s veľkou perspektívou polyfunkčného využitia vybudovať múzejné zariadenie s exponátmi vodnej, cestnej i železničnej dopravy. Môže tak vzniknúť jedinečný kultúrny bonus perspektívneho mestského komplexu Bratislavy, bezprostredne susediaceho s európskym veľtoko. Pre Slovenské technické múzeum s celoslovenskou pôsobnosťou sa tak otvára možnosť ďalej expandovať so svojim špecializovaným pracoviskom aj v hlavnom meste Slovenskej republiky.

Sledujete dianie v MD aj naďalej?

S vedením a zamestnancami Múzea dopravy aj s ich kolegami v STM v Košiciach som aj ako člen poradného orgánu generálnej riaditeľky v kontakte pomerne pravidelne. Často konzultujem s viacerými dobrovoľníkmi spolupracovníkmi múzea, ktorí pomáhajú pri obnove remorkéru Šturec a pripravujú obnovu ďalších s ním spojených pamiatok, pravidelne navštevujem výstavy a iné podujatia múzea a usilujem sa v rámci svojich dôchodcovských možností popularizovať a propagovať činnosť múzea. Štvrtstoročie jeho existencie je na to tiež vhodnou príležitosťou. **Osobne verím, že čoraz širšia verejnosť i kompetentné elity pochopia potrebu a užitočnosť rozvojových zámerov múzea, tak pre slovenskú kultúru, ako aj pre hlavné mesto Slovenska.**

Ing. JIŘÍ KUBÁČEK, CSc.
Riaditeľ Múzea dopravy
v rokoch 1999 - 2010

Ako sa naplnili Vaše predstavy o činnosti Múzea dopravy počas Vášho pôsobenia?

V Múzeu dopravy som pôsobil od jeho vzniku v roku 1999 až do roku 2010. Posledným svetlým bodom od vlastného zriadenia múzea a ukončenia inštalácie základných expozícií sa stalo rozšírenie múzea, ktoré sa však uskutočnilo už v roku 2000, teda krátko po zriadení múzea. Žiaľ, pre dlhodobý ostentatívny nezáujem vedenia STM o akýkoľvek ďalší rozvoj Múzea dopravy sa počas celého prvého desaťročia 21. storočia pre jeho investičné zveladenie nepodarilo urobiť prakticky vôbec nič, a to i napriek mojej pomerne rozsiahlej a často i dosť vzrušenej písomnej komunikácii s vtedajším riaditeľom STM. Bratislavské múzeum dopravy tak dosiahlo úroveň aspoň ako-tak porovnateľnú s blízkym zahraničím iba v krátkom období po svojom zriadení. S výnimkou krátkej epizódy zriadenia lodného múzea v bratislavskom prístave od tých čias stagnuje, či skôr kontinuálne upadá. Moje predstavy o činnosti Múzea dopravy sa teda vôbec nenaplnili.

Spomeniete si na príbeh, okamih alebo situáciu, ktorá Vám dala „najviac zabrat“?

Veľmi hektické a logisticky náročné bolo obdobie zriaďovania trvalých expozícií v pomerne schátraných priestoroch, získaných v roku 1999 od Železníc Slovenskej republiky. Vtedy bolo potrebné skordinovať činnosť sponzorujúcej firmy PPA Controll, a.s., zabezpečujúcej stavebné práce, s aktivitami Železničného múzea ŽSR, pripravujúceho železničné exponáty, a privátnych zberateľov historických automobilov a motocyklov, ktorí inštalovali v adaptovaných priestoroch svoje vozidlá. Vydarený slávnostný akt otvorenia múzea za účasti prezidenta SR a ministra kultúry SR bol odmenou za vynaložené úsilie.

Máte svoj „top“ exponát, ktorý je pre Vás výnimočný, prípadne, ktorá akvizícia exponátu bola najzložitejšia?

Teším sa, že sa do zbierkového fondu podarilo zadovážiť veľmi hodnotný automobil Praga Golden, ktorý je príkladom reprezentatívneho automobilu svojej doby a vyvrcholením produkcie tejto automobilky v medzivojnovom období. Veľkým úspechom bolo aj nedávne získanie župného parného valca č. 5, ktorý je pravdepodobne jediným na Slovensku existujúcim strojom tohto druhu, ktorý bol prevádzkovaný na Slovensku už od svojej výroby. V oboch prípadoch však bolo potrebné intenzívne spolupracovať s dobrovoľníkmi, vďaka ktorým sa podarilo prekonať komplikácie diskriminujúce štátne múzeá pri nákupoch hodnotnejších zbierkových predmetov zdĺhavými administratívnymi procesmi.

Čo želáte MD do budúcnosti?

Bratislavské Múzeum dopravy má všetky predpoklady stať sa úspešnou inštitúciou svojho druhu a dôstojnou reprezentáciou STM v hlavnom meste SR. Nachádza sa v pamiatkovo chránenom areáli, ktorý bol

v roku 1848 miestom príchodu prvého parného vlaku na územie SR, nachádza sa v samotnom centre Bratislavy, má dostatočné dimenzie na komplexné dokumentovanie a prezentáciu tém histórie dopravy na území Slovenska a disponuje veľmi praktickým priamym kolajovým napojením, ktoré významne zjednodušuje manipuláciu s ťažkými kolajovými vozidlami. Múzeu dopravy preto želim, aby sa mu konečne podarilo

prelomit kliatbu svojej štvrtstoročnej stagnácie a stalo sa dôstojným partnerom podobných inštitúcií v Prahe, Budapešti či Varšave.

Sledujete dianie v MD aj naďalej?

Áno, s nádejou, ktorá zomiera posledná, avšak aj s určitými obavami, koreniacimi v čoraz zreteľnejšej všeobecnej kultúrnej nezrelosti slovenských elit.

1992

Významná udalosť, po niekoľkoročnom úsilí je zriadená pobočka pracoviska STM v Bratislave. Prvá kancelára sídli pod Michalskou bránou.

1998

Železnice SR prenajímajú STM areál bývalých skladov a koľajiska Prvej železničnej parostrojnej stanice v Bratislave na Šancovej ulici za symbolické nájomné, a to na dobu 41 rokov.

1999

ZLATÝ VEK DOPRAVY NA CESTÁCH I KOĽAJNICIACH

24. júna 1999 je slávnostne sprístupnené prvé atraktívne Múzeum dopravy s komplexnou expozíciou dopravných prostriedkov cestnej a železničnej dopravy.

2000

VÝVOJ ŽELEZNIČNEJ DOPRAVY A ŽELEZNIČNEJ TECHNIKY NA SLOVENSKU

Pri príležitosti 1. výročia založenia Múzea dopravy je sprístupnená ďalšia expozícia. Dodatkom k existujúcej zmluve so ŽSR sme získali do prenájmu ďalšie priestory pre expozičné účely.

2001

Prebiehajú rekonštrukčné práce v priestoroch Haly B, získanej od ŽSR pre rozšírenie a budovanie ďalších expozícií, ako aj vlastných kancelárskych priestorov.

2002

ŽELEZNIČNÁ SIGNÁLNA, OZNAMOVACIA A ZABEZPEČOVACIA TECHNIKA

Slávnostne je sprístupnená nová expozícia.

2003

MÍLNIKY SLOVENSKEHO MOTORIZMU V DRUHEJ POLOVICI 20. STOROČIA

Vybudovaná je ďalšia nová expozícia.

Rieši sa projektová príprava na zastrešenie koľajiska v súvislosti s plánom komplexného dobudovania MD;

- Zmena organizačnej štruktúry - Múzeum dopravy tvorí samostatnú organizačnú jednotku.

2004

- **Lod' EUROREGIÓŇ** – multikultúrny projekt a sprevádzanie lode kolónou automobilov z Múzea dopravy;
- Japonská spoločnosť **ONE HEART** natočila časť filmu **"RAILWAY STORY"** v priestoroch Múzea dopravy;
- Niektoré úlohy v múzeu v tomto období zabezpečuje tzv. civilná služba.

2005

ZAČALI SA REALIZOVAŤ PRVÉ PROPAGAČNÉ JAZDY VETERÁNMI z Múzea dopravy,

taktiež prvé jazdy na parnom rušni a na šliapacej drezine.

Nepodarilo sa zrealizovať plánovanú rekonštrukciu inšpekčných priestorov.

2006

Výstava VÝVOJ MOTOROVÝCH VOZIDIEL NA SLOVENSKU 1955 – 1962

Športové a pretekárske automobily 60. rokov značky ŠKODA až po posledné roky BAZ (Bratislavských automobilových závodov).

2007

ZAČÍNajú SA PRVÉ KROKY PRÍPRAVY NA VYBUDOVANIE MÚZEA RIEČNEJ A LODNEJ DOPRAVY.

2008

OD TUDORA PO LOCUSTU, od dvojverových automobilov po trojverové kupé, základné typy automobilov ŠKODA od povojnového obdobia až po posledné roky činnosti Vývoja motorových vozidiel – VMV pri BAZ v Bratislave.

2009

OCHRANA PAMIATOK DOPRAVY V RÁMCI SLOVENSKA

odborná konferencia k 10. výročiu založenia Múzea dopravy.

- Najvyššia návštevnosť v histórii Múzea dopravy - 5 880 osôb na Noci múzeí.

2010

NEZVYČAJNÉ AUTOMOBILY - KABRIOLETY

Výstava zaujímavých vozidiel zbierok Veterán klubu Bratislava, napr. "CADILLAC (1957), CHRYSLER AIRFLOW (1941), FORD MUSTANG

2011

Nová emisia poštových známok Slovenskej pošty s témou historické vozidlá AERO 50 a TATRA 87.

2012

NA VLNÁCH DUNAJA

90 rokov československej a slovenskej plavby na európskom veľtoku.

Výstavné pripomenutie lodnej plavby na Dunaji - významnej hospodárskej tepny Slovenska.

- **INTERFACE** súčasný automobilový dizajn na Slovensku - výstava dizajnerských návrhov VŠVU - modely automobilov do roku 2030;
- **MARCH OF THE LIVING** - vystavený vagón nadácie „Pochodu živých“;
- **PRÍBEHY DVOCH KOLIES** - vývoj bicykla, unikátne exponáty zo zbierok Múzea športu a telesnej kultúry a STM;
- **Železnice v archívnych dokumentoch** - Slovenský národný archív a jeho historické dokumenty týkajúce sa železníc, železničných projektov a stavieb;
- **Historický pancierový vlak Štefánik** - jediný pojazdový pancierový vlak v Európe na koľajisku Múzea dopravy.

2013

REMORKÉR ŠTUREC, Národná kultúrna pamiatka

Po náročných rokoch prevzalo STM do svojej správy prvé historické plavidlo - vlečný remorkér ŠTUREC (pôvodne Štúr), postavený v roku 1937 v Komárňanských lodeniach. Remorkér je umiestnený v Zimnom prístave.

- **TAŠKY - KUFRE - BATOŽINA** prezentácia dobovej cestovnej batožiny používané v automobilovej, železničnej, lodnej a leteckej doprave - výstava a seminár.

2014

15 ROKOV MÚZEA DOPRAVY

DOPRAVNÉ MÚZEJNÍCTVO, OCHRANA A REVITALIZÁCIA PAMIATOK DOPRAVY NA SLOVENSKU - SÚČASNÝ STAV A PERSPEKTÍVA, odborné sympóziu.

INTENZÍVNE PRÁCE NA OBNOVE REMORKÉRA ŠTUREC S PLÁNOVANOU EXPOZÍCIOU A DOKUMENTÁCIA LODNEJ DOPRAVY.

DEŇ PRÍSTAVOV - prvá prezentácia historického remorkéra Šturec pre návštevníkov.

- **ŠKODA SENTINEL** - jedinečný parný nákladný automobil z Banického múzea v Rožňave v Múzeu dopravy;
- **OZUBNICOVÁ ŽELEZNICA TISOVEC** - výstava a seminár, cesta od neefektívnej železnice k industriálnej pamiatke;
- **MEDZINÁRODNÁ VÝSTAVA MODELOVÝCH ŽELEZNIČ** - európske združenie FISAIC prezentuje viac ako 30 železničných modelov.

2015

LODE NA DUNAJI - tradície lodnej prepravy na slovenskom úseku Dunaja a predstavenie zámeru budovania Lodného múzea v Bratislave. MK SR podporilo I. etapu projektu múzea lodnej dopravy na remorkéri Šturec a komplexnú obnovu plavidla.

- **DOPRAVA V KOCKE** - výstava modelov dopravných prostriedkov z LEGO stavebnice;
- **100 ROKOV VIEDENSKEJ ELEKTRICKY** - prezentácia dvojročnej rekonštrukcie rušňa legendárnej Viedenskej električky GANZ Eg 6;
- **60. výročie legendárneho parného rušňa 498.104 ALBATROS**;
- **EURÓPSKE LEGENDY** - unikátna kolekcia 31 autobusových modelov z rôznych krajín;
- **LEGIOVLAK** v Múzeu dopravy - replika legionárskeho vojenského „ešalonu“ z rokov 1918 - 1920.

2016

LODE A PRÍSTAVY POLSKÉHO BALTIKU - výstava v spolupráci s Veľvyslanectvom Poľskej republiky, 15 veľkých modelov obchodných aj vojenských lodí z námornej histórie Gdanska, Gdynie a Štetína.

- **S MOTORÁKOM DO KARPÁT** - jazdy nostalgickým motorovým vlakom;

- **FENOMÉN JEDNOTNÉHO ČASU** - história a vývoj centrálne riadených elektrických hodín v Československu zn. Elektročas, Pragotron, ich dôležitá úloha na železnici;
- **CESTUJTE S NAMI V ČASE - VOLKSWAGEN SLOVAKIA** - historická cesta modelovými radmi 25 ročného rozvoja Volkswagen Slovakia;
- **ELEGANCIA TRIDSIATYCH ROKOV** - výstava historických automobilov a dobových doplnkov v spolupráci s Veterán klubom Bratislava;
- **DVE SESTRY NA OPAČNÝCH STRANÁCH ZEMEGULE** - fotovýstava dvoch lesných železníc s rovnakým rozchodom a rovnakým osudom – Alishanskej lesnej železnice na Taiwane a Čiernohronskej lesnej železnice na Slovensku.

2017

Deň otvorených dverí na NKP ŠTUREC - prehliadka remorkéra na historickom lodnom výťahu v Zimnom prístave, výsledky reštaurovania a zámery tzv. lodného múzea, spoluorganizátor: Slovenská plavba a prístavy, a. s.

- **LEGIO VLAK** - projekt Čs. obce legionárskej - replika vlaku z rokov 1918 až 1920 znovu na koľajisku MD;
- **AUTOM NA VÝLET** alebo iné radosti 60-tych rokov - osobný automobil sa stáva dostupným pre ľudí. Výstava s podporou Ministerstva dopravy SR.

2018

- **100 ROKOV LODIARSTVA V ČESKOSLOVENSKU** - bohatá tradícia stavby lodí, výstava najvýznamnejších modelov lodí Slovenských lodeníc v Komárne, Českých lodeníc v Prahe a Lodenic v Bratislave. Výstava sa stala laureátom Výročnej ceny časopisu Pamiatky a múzeá.
- **PREZENTÁCIA MINCE CAROLINA V MÚZEU DOPRAVY** - spomienka na 200. výročie plavby prvej lode s parným pohonom v Bratislave.
- **JÓZSEF GALAMB, HENRY FORD A FORD MODEL T** najznámejší "ľudový automobil" - vyše 15 miliónov kusov navrhol maďarský inžinier. Výstava v spolupráci s Balassiho inštitútom v Bratislave, Múzeom A. Józsefa a Športovým klubom veteránov v Makó;
- **BEZ NICH BY TO NEŠLO** - fotografie z rokov 2004 - 2006, Miroslav Pokorný starší a mladší fotografovali rôzne typy fekálnych vozidiel, „na fotografii nesmrdia, v živote by to bez nich nešlo“.

2019

20 ROKOV CHRÁNIME TECHNICKÉ POKLADY NAŠEJ HISTÓRIE

20. výročie STM Múzea dopravy výber a prezentácia 20 NAJ - to najlepšie z dopravy a techniky z fondu Múzea dopravy.

- **Vydaná „0“ eurobankovka** emitovaná pri príležitosti 20. výročia vzniku Múzea dopravy.
- **SLNOVRAT NA DUNAJI 2019** - deň otvorených dverí na remorkéri Šturec, zaujímavosti z histórie plavidla s odborným výkladom bývalých lodníkov a konštruktérov Dunajplavby.
- **SLOVENSKÝ PLAVEBNÝ KONGRES** - dobrovoľné záujmové združenie - pracovná skupina Šturec, realizovali práce na obnove a reštaurovaní plavidla Šturec.

2020

- **VÝSTAVA MODELOV DOPRAVNÝCH PROSTRIEDKOV** - prezentácia najnovších RC modelov osobných aj nákladných automobilov svetových značiek a pracovných strojov.
- **ROZLÚČKA S PAROU** - fotografie a spomienka na poslednú jazdu „pary“ pri príležitosti 40. výročia ukončenia železničnej prepravy parnými lokomotívami v Československu.

2021

- **HISTÓRIA PLAVIDLA NKP REMORKÉR ŠTUREC**, prehliadka lode s odborným výkladom, postup renovácie s pohľadom do "vnútra" plavidla.
- **VOLKSWAGEN UŽ 30 ROKOV „MADE IN SLOVAKIA“** - špeciálna výstava vozidiel, pohľad do sveta automobilového priemyslu, moderná história 30 ročnej značky Volkswagen na Slovensku.
- **PÁD LIETADLA V BRATISLAVE NA ZLATÝCH PIESKOCH** - výstava - dobové svedectvo po 40. rokoch od havárie dopravného lietadla, na dne jazera sú nájdené trosky letu 001 z Prahy do Bratislavy.

2022

REMORKÉR ZVOLEN

Po niekoľkoročnom úsilí sa podarilo získať prístavný remorkér **ZVOLEN** - manipulačné plavidlo od Slovenského vodohospodárskeho podniku do správy múzea, umiestnené je v Zimnom prístave.

ŽELEZNIČNÉ DEDIČSTVO SLOVENSKA V EURÓPSKOM KONTEXTE - výstava „Rail4V4+V“, 25 vybraných lokalít železničného dedičstva s cieľom trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu, v spolupráci s Fakultou architektúry a dizajnu STU v Bratislave.

TRETIE STOROČIE BICYKLA - história populárneho dopravného prostriedku od velocipédu zn. Singer cez storočný drevený bicykel z roku 1922. Výstava v spolupráci s Katedrou etnológie a muzeológie FF FUK.

SLOVENSKÁ STRELA - legendárny vlak po 80. rokoch opäť na Slovensku. Jazda z Tatranskej Lomnice do Bratislavy, prezentácia vlaku v Múzeu dopravy.

- **150. VÝROČIE PARNEJ PREVÁDZKY NA ŽELEZNIČNEJ TRATI BRATISLAVA - TRNAVA**, strieborná zberateľská minca Národnej banky Slovenska;
- **MODELOVÉ KOĽAJSKO TYPU G** - modely rušňov a vozňov v spolupráci s Klubom železničných modelárov Bratislava s vozňami zo zbierok múzea;
- **NA DVOCH KOLESÁCH** - 126 kusov modelov miní bicyklov z mnohých krajín sveta, unikátna zbierka Jána Trulíka - zapísaná aj v Guinnessovej knihe rekordov;
- **AUTÁ DOBY c. k.** - výstava historických fotografií vozidiel na začiatku automobilovej éry zo zbierky Pavla Scheufflera.
- **K (O) R N E** - kone ako súčasť dopravy v minulosti - zábavná interaktívna hra o dopravnom prostriedku na snehu.

2023

Osobná rýchloloď METEOR V „Bratislava“

V správe Múzea dopravy pribudlo ďalšie plavidlo nazývané aj „raketa“. **Spolu s remorkéri ŠTUREC a ZVOLEN budú tvoriť základ novej EXPOZÍCIE VODNEJ DOPRAVY.**

- **100 ROKOV DUNAJPLAVBY** - príbehy lodí na riekach, moriach a oceánoch. Podnik Slovenská plavba a prístavy, a. s., dokumentuje na výstave vodnú dopravu na Slovensku. Prezentované dobové dokumenty, unikátne modely lodí a odborná konferencia.

2024

METRO, KTORÝM SA NEVOZÍME - výstava po stopách nezrealizovaného projektu metra v Bratislave, pohľad do dejín verejnej dopravy v počítačovej animácii a archívnych materiáloch.

ENoRM Európska sieť riečnych múzeí,

Ochrana kultúrneho dedičstva pozdĺž vodných ciest, 9. stretnutie partnerov v Bratislave, pracovný seminár v Múzeu dopravy.

500km slovenských Fiva World Rally Slovakia 2024

Spojenie síl personálnych kapacít Múzea dopravy v Bratislave a Múzea letectva v Košiciach umožnilo započatie renovácie vozidla Tatra 603MB a aktívnu účasť STM na pretekoch s HV Chevrolet Master deLuxe

STÁZKA FRIEDRICHOVÁ

PÁR SLOV O NAŠEJ DLHOROČNEJ KOLEGYNI V BRATISLAVSKOM MÚZEUM DOPRAVY

V Múzejných novinách spred dvoch rokov je pri tvojej fotografii je výstižný text: "životné jubileum oslávila duša STM-Múzea dopravy v Bratislave Anastázia Friedrichová. Bez jej obetavej dlhoročnej práce a zánienosti si Múzeum dopravy ani nevieme predstaviť." Pamätám si na tvoj príchod do STM, nastúpila si ako posilana lektorskú službu. A ako absolventka košickej umeleckej ŠUPky, rodená košičanka, si prešla do Bratislavy. Aký je tvoj vzťah k technike a aká bola tvoja múzejná cesta?

Prestahovali sme sa z rodinných dôvodov do Bratislavy a bolo pre mňa prirodzené pokračovať v múzeu, v pobočke STM, ktorá sa práve rozbiehala v činnosti. V technickom múzeu je samozrejme prvoradý dôraz na technickú hodnotu exponátu. Ja aj keď nemám technické vzdelanie, každý prezentovaný predmet je pre mňa najmä

po upravení a "nadizajnovaní" doslova umelecký unikát alebo technický klenot, uvediem príklad unikátnej Taty 603. A aby nám technický predmet prinášal umelecký zážitok, je pre mňa najmä spôsob jeho inštalácie, to "výtvorno a esteticky", veľmi dôležité.

Spomínaš si na tvoje začiatky v Múzeu dopravy?

Bol vtedy neskutočne chladný február, expozície múzea v studených halách, kancelária o rozmerov 3 x 3 m bez kúrenia... Pôsobilo to na mňa sklúčujúco a depresívne a priznám sa, že po týždni som chcela odísť a múzeum opustiť. Ale, prišiel máj a pri kolajisku zakvitli nádherné gaštany, moje pocity, vnímanie a vzťah k múzeu sa postupne menili... Vhupla som naplno do problémov každodennej prevádzky rozbiehajúceho sa múzea. Vynára sa mi množstvo aj vtipných spomienok a príbehov s vtedajším personálom, prevažne seniormi, informátormi v pokladni či s "civilkármi", a najmä so zavádzaním "štábovej kultúry" v múzeu... Neskôr sa mi príjemne spolupracovalo s nádejnými múzejníkmi Pavlom Novákom či zapáleným Draganom Zednikovičom.

A ako to bolo s tou kanceláriou?

Aj keď sme múzejníci, väčšinu práce presedíme úradovaním v kancelárii a sľuby o novej kancelárii či nových priestoroch sa aj po 25. rokoch naplnili iba čiastočne.

Necnelo sa Ti za kolektívom v Košiciach?

A ako! Za kolegynami lektorkami, za družnou atmosférou našej "lektorne" na druhom poschodí bez okien, kde sedelo /a potajme fajčilo/ aj 5 až 7 lektorov. Tiež sa mi vynárajú spomienky na prvý počítač na oddelení, ktorého sa, okrem Zuzany Šullovej, každý bál a odtahoval. Dobré mi preto padlo stretnutie nedávno v Košiciach, kde sme si na tie časy pospomínali a kde sa ma bývalá kolegynia vtipne opýtala, čo vlastne robím v tej Bratislave: ...to, čo Jana Ďuricová v Košiciach? V podstate áno, marketing a ešte sekretárku, a, samozrejme, všetko, čo súvisí s množstvom aktivít a prevádzkou múzea...

Podelíš sa o dojmy a zážitky so zaujímavými návštevníkmi či aktivitami?

Spomeniem vzácnu návštevu u nás – bol to napríklad americký astronaut Daniel Michio Tani. Zažili sme úžasnú premenu našich expozícií na scény z filmu Nickyho rodina pri filmovej realizácii Mateja Mináča či enormný, temer nezvládnuteľný nával pri prezentácii knihy Harry Potter, ale aj veľmi príjemný zážitok, ľudský a bez manierov, keď u nás fotila herecká diva Milka Vašaryová. Navštevovala nás Marína Kráľovičová či bývalý premiér a priaznivec nášho múzea Mikuláš Dzurinda a mnoho, mnoho ďalších.

Pôsobíš v Múzeu dopravy, aký je tvoj vzťah k cestovaniu, si šoférka?

Mám vodičák, ale žiaľ, nezískala som tú správnu odvahu a rutinu k šoférovaniu, čo dodnes ľutujem. Rada cestujem a najradšej lietadlom, doslova milujem lietanie, v oblakoch sa cítim veľmi príjemne.

Je chváľhodné, že si tu odpracovala 25 rokov, prezradíš niečo na svojich šéfov?

Ja som vydržala, riaditelia sa menili, no všetci zanechali výraznú pozitívnu múzejnú stopu a čo je prekvapujúce, že aj keď poodchádzali za lepším, na konci dňa sa s nostalgiou vracajú. Lebo koho si múzeum získa, ide o vzťah na celý život a všetci sme vlastne "postihnutí" múzeom.

A na záver, tvoj odkaz...

Všetky podujatia či múzejné aktivity by sa bez tímovej spolupráce a nasadenia celého kolektívu nedali zvládnuť, a preto moje poďakovanie patrí mojim kolegom, všetkým, ktorí prispeli k založeniu STM-Múzea dopravy a tiež tým, ktorí po celých 25 rokov zabezpečovali bezproblémový chod múzea počas jeho vtedajších i sviatočných dní.

Stázka, ďakujem za rozhovor a všetci ti prajeme najmä zdravie a múzejnú pohodu do ďalších rokov.

Jana ŽĎ.

Výstavy, aktivity, programy...

Na dvoch kolesách

unikátna zbierka modelov...

Putovná výstava s názvom „Na dvoch kolesách“, ktorú bolo možné navštíviť až do konca marca 2024 v priestoroch bratislavského Múzea dopravy, približuje návštevníkom unikátnu kolekciu modelov bicyklov. Zberateľstvo modelov bicyklov je pre autora tejto výstavy, Žilincana Jána Trulíka, vášňou už od 90. rokov 20. storočia. Mini bicykle zhotovené z rôznych materiálov pochádzajú od výrobcov z mnohých krajín sveta, a to nielen od špecializovaných firiem či výrobcov suvenírov, ale napríklad aj od domorodcov žijúcich v kubánskom pralesi.

Zberateľ si tieto modely, vyhotovené v rozličných mierkach, priniesol z mnohých miest po celom svete, keďže vďaka zahraničným zákazkám pri podnikaní v oblasti výroby invalidných vozíkov veľa cestoval. K zaujímavejším exponátom určite patria bronzové modely bicyklov od anglického sochára Davida Whippa, modely bicyklov od rakúskeho kováča zo Salzburgu s reťazami namiesto pneumatík či model bicykla zhotovený z korunkových uzáverov pivových fľaš pochádzajúci z Kysúc. Jeho unikátna zbierka, zapísaná v slovenskej Guinnessovej knihe rekordov, dnes zahŕňa viac ako 120 kusov mini bicyklov na rôznej úrovni spracovania – od presných a funkčných modelov reálnych bicyklov, až po rozličné umelecké predmety. Výstava modelov bicyklov v Múzeu dopravy v Bratislave trvala do 31. 3. 2024.

Michal Jajcay

Autor výstavy: Ján Trulík
Kurátor výstavy: Mgr. Michal Jajcay

MÁME NOVÚ HERŇU PRE MÚZEJNÉ PROGRAMY

Prví návštevníci po rekonštrukcii herne v hale B prišli 18. mája počas Noci múzei, realizujeme tam programy pre školské skupiny, tvorivé dielne, kvízy k výstave METRO. V súčasnosti je záujem o program HRAVÁ DOPRAVNÁ VÝCHOVA, sú to tvorivé dielne, kde z recyklovaných materiálov: papier, plast a drevo budeme vyrábať originálne dopravné prostriedky, naučíme sa rozlišovať dopravné značky a ozrejníme si základné pravidlá bezpečnej cestnej premávky. Realizujeme tiež špecializované programy pre školské skupiny.

METRO, KTORÝM SA NEVOZÍME

Výchovno-vzdelávací program približuje žiakom na výstave unikátnu etapu v dejinách plánovania verejnej hromadnej dopravy v hlavnom meste. V lektorskom výklade je prostredníctvom počítačovej simulácie a archívnych materiálov vizualizovaná virtuálna trasa metra z Petržalky na Mlynské nivy. Získané vedomosti si deti utvrdia aj prostredníctvom pracovného listu.

CHEVY – AUTOMOBIL S PRÍBEHOM

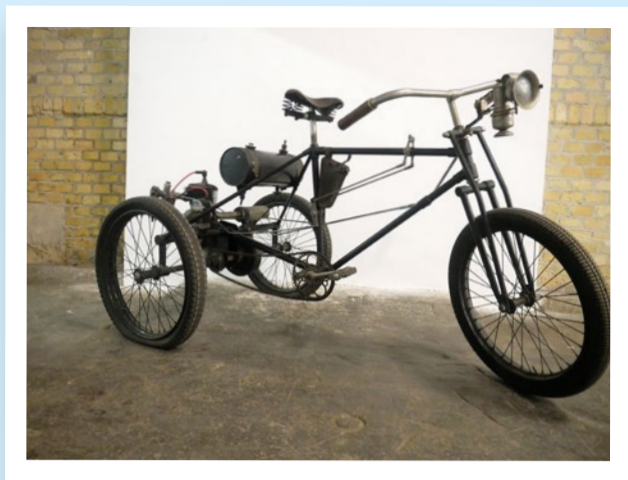
Program pre širšiu verejnosť (od 0 – 100 rokov). Vo vstupnej hale Múzea môžete obdivovať Chevrolet Master deLuxe z roku 1940 (Motor: 3548 cm³, Max. rýchlosť: 115 km/h, Typ: 5 miestna limuzína), ktorý pod značkou STM absolvoval preteky 500 km slovenských FIVA World Rally Slovakia (26. - 31. 5. 2024). K dispozícii je sprievodný informačný panel, dokumentárny film i knižná publikácia.

METRO, KTORÝM SA NEVOZÍME

Obrazová výstava preniesla návštevníkov do veľkej kapitoly v dejinách plánovania verejnej dopravy v našom hlavnom meste prostredníctvom počítačovej simulácie, vizualizácií a archívnych materiálov. Príbeh bratislavského metra sa začal rozvíjať na začiatku 70. rokov 20. storočia, keď vládne orgány v bývalom Československu rozhodli, že sa z Bratislavy v dlhodobom výhlade stane miliónová sídelno-regionálna aglomerácia. Pre požadované nároky na prepravu obyvateľstva vyšiel v tom čase ako najvhodnejší dopravný systém rýchlodráhy na báze metra. Písal sa rok 1973, keď sa prvé projekty pre bratislavské metro začali objavovať na doskách projektantov. Tieto projekty boli v priebehu niekoľkých nasledujúcich desaťročí mnohokrát prepracované a prehodnotené. Výstavba bratislavského metra začala v 80. rokoch 20. storočia, a to dokonca dvakrát. Prvýkrát v roku 1983 a druhý krát v roku 1988. Ako by vyzerala prvá trať z Petržalky do centra mesta, ak by ju naozaj dokončili? Odpoveď na túto otázku nám poskytujú vizualizácie Mgr. art. Andreja Fridricha, ktorý si z množstva rozličných plánov a štúdií zvolil projekt zo začiatku 80. rokov 20. storočia, podľa ktorého sa mala najskôr zrealizovať stavba tzv. dočasnej, povrchovej trasy metra z okraja Petržalky cez Starý most na Mlynské nivy, na ktorú mala následne nadviazať výstavba definitívneho podzemného úseku vedeného v koridore naprieč sídliskom Petržalka.

Výber z **25 NAJ** Múzea dopravy

STM-Múzeum dopravy vzniklo pred 25. rokmi a od svojho začiatku sídli v budove bývalej 1. parostrojnej železničnej stanice. Už samotná budova pôsobí muzeálne, historicky. Tu sa v 2. polovici 19. storočia odohrával železničný život Bratislavy, či vtedy Prešporku. Budova sama je vlastne **NAJ**starší exponát. Naša inštalácia **25NAJ** prezentuje to najlepšie, najkrajšie či najzaujímavejšie z fondu múzea s tematikou dopravy a techniky.

NAJstaršie motorové vozidlo trojkolka Ariel z 1900, **NAJ**starší bicykel z roku 1888, **NAJ**dlhšia sériovo vyrábaná motorka Čechie-Bohmerland, **NAJ**známejšia motocyklová legenda Harley-Davidson, **NAJ**starší parný rušeň radu 310 (tzv. Mlynček na kávu), model **NAJ**väčšej osobnej lode, ktorá sa na Slovensku vyrábala OL400. Uvidíte **NAJ**rozšírenejší malý moped Babettu, **NAJ**plastovejšie auto Trabant, prvé osobné auto sériovo vyrábané na území Slovenska Škoda Garde s **NAJ** výrobným číslom 000001, čiže prvé, ktoré zišlo z výrobného pásu.

Oči necháte na minibusu T603MB, **NAJ** je v tom, že je to prototyp, jediný na svete. Ďalších 10 **NAJ** si **NAJ**dete v expozícii, ale budete musieť použiť **NAJ**starší dopravný prostriedok na svete, vlastné nohy! Tešíme sa z Vašej návštevy. Prosíme, aby ste do schránky napísali svoj odkaz pre budúcnosť. Vaše správy odložíme a zverejníme o 5 rokov, kedy Múzeum dopravy bude mať **NAJ**krajší vek – 30 rokov.

A ešte **NAJ** :

NAJ PODUJATIE : NOC MÚZEÍ

NAJ PREHLIADKA : REMORKÉR ŠTUREC

NAJ POINT PRE NAJMENŠÍCH : HERŇA

NAJ VYHLADÁVANEJŠÍ EXPONÁT : MODELOVÉ KOLAJSKO

ENoRM

Európska sieť riečnych múzeí (ENoRM)
9. stretnutie partnerov v Bratislave

Európska sieť riečnych múzeí je otvorenou, neziskovou skupinou zástupcov múzeí a iných podobných inštitúcií, ktoré sa zaoberajú ochranou kultúrneho dedičstva pozdĺž vodných ciest. Prvé stretnutie zástupcov siete ENoRM sa konalo v máji 2014 v poľskom Gdansku. Tento rok preto oslavujeme 10. výročie založenia našej spolupráce. Našou najdôležitejšou úlohou je ochrana kultúrneho a technického dedičstva vodných tokov. Snažíme sa zvýšiť povedomie verejnosti o dôležitosti tejto problematiky a posilniť väzby medzi jednotlivými múzeami, a to prostredníctvom vzájomnej výmeny informácií o kultúrnom dedičstve vodných tokov, rozvíjaním spolupráce a kontaktov, zdieľaním a výmenou odborných vedomostí, ako aj dobrých a zlých skúseností a postupov osvedčených v praxi. Naše aktivity sú založené na každoročných stretnutiach a seminároch, z ktorých sú spracované verejne dostupné záznamy.

9. stretnutie partnerov ENoRM – Európskej siete riečnych múzeí sa konalo 13. – 15. mája 2024 v STM-Múzeu dopravy v Bratislave.

PLNOU PAROU VPRED!

Pri vstupe do Múzea dopravy v Bratislave upútava pohľady návštevníkov už od čias jeho vzniku, parný cestný valc, ktorý sa stal jedným z jeho symbolov. Od roku 2022 je tento zaujímavý exponát, na základe odporúčania Komisie na tvorbu zbierok Slovenského technického múzea, zbierkovým predmetom zaradeným do zbierky Doprava cestná (prír. č. 2022/00138, ev. č. DB-D 00344). Nazrieme preto do histórie tohto zaujímavého technického zariadenia.

Stav ciest v období po 1. svetovej vojne bol na našom území doslova žalostný. Verejné zdroje totiž počas vojny smerovali najmä do vojensky strategicky významných ciest, akých na území neskoršej Bratislavskej župy nebolo veľa. Tu preto po jej vzniku v roku 1923 čakala neľahká úloha – do svojej správy prevzala viac ako 1 300 km ciest, zväčša v zanedbanom stave, vyžadujúcim rýchlu nápravu. V tom období bola najbežnejšia úprava povrchu ciest pomocou štrku, ktorý sa rozsypal na menej frekventovaných cestách, spravidla len do stredu cesty, v šírke cca 2,5 – 3 metre, a následne uvalcoval. Uvalcovanie ciest bolo veľmi pomalé – jeden valc dokázal uvalcovať iba 12 – 30 km ciest ročne. Bratislavská župa v roku 1927 vlastnila šesť kusov cestných valcov s parným pohonom a ďalšie tri si prenajímala.

Župný valc označený číslom 5 bol jedným z posledných dvoch vyrobených kusov svojho typu, ktoré v roku 1927 na objednávku Bratislavskej župy zhotovila akciová spoločnosť Škodovy závody v Plzni – Továrna v Hradci Králové. Základným konštrukčným prvkom tohto pracovného stroja je horizontálny parný kotol a parný stroj, ktorého pohyb sa prenáša prevodmi na široké hladké zadné kolesá. Predný valc je uprostred rozdelený na dve, nezávisle sa odvalujúce časti, čím sa zlepšilo zatáčanie stroja a zároveň znížilo opotrebenie. Valc je vybavený veľkým zotrvačnikom, využitelným ako remenica. Mohol preto slúžiť aj ako zdroj mechanickej energie, napr. k pohonu poľnohospodárskych strojov, podobne ako klasická lokomobila. Pracovná hmotnosť valca (14 ton) bolo možné zvýšiť pomocou prídavného závažia na 16 ton. Zásobník na uhlie sa nachádza v zadnej časti valca za priestorom pre obsluhu. Z dobových dokumentov sa dozvedáme, že na parnom kotle tohto valca s výr. č. 10672, sa uskutočnila úradná preberacia tlaková skúška vo výrobnom závode dňa 10. 3. 1927. Na konci 50. rokov 20. storočia bola na valci vykonaná veľká oprava kotla zahŕňajúca výmenu celej pece, ako i všetkých trubiek a rozpier. Posledný záznam o použití valca v bežnej prevádzke pochádza z marca 1964. Z neskorších záznamov o ďalšej veľkej oprave kotla je zrejmé, že tento valc v 70. rokoch 20. storočia slúžil v JRD Pezinok pravdepodobne len na pomocné účely, pričom maximálny tlak kotla bol znížený z pôvodných 12 atp na hodnotu 4,5 atp. V roku 1984 ho v areáli družstva objavili nadšenci z bratislavského Veteran Car Clubu, ktorí následne zabezpečili jeho záchranu, pričom v tom čase poslužil aj ako filmová rekvizita. V roku 1996 bol verejnosti prezentovaný pred Slovenským národným múzeom na Vajanského nábřeží v Bratislave, a to v rámci výstavy s názvom Človek na kolesách.

Miesto, na ktorom stojí dnes, mu patrí od roku 1999, kedy ho bratislavský Veteran klub zapožičal do expozície nového múzea. V roku 2021 ho na krátky čas odkúpili záchrancovia historickej techniky, Ing. Jiří Kubáček, CSC. a Ing. Jakub Ďurinda, od ktorých ho následne získalo Slovenské technické múzeum. Od tohtoročného leta mu navyše, vďaka Klubu ochrany technických pamiatok, pred múzeom sekunde aj ďalší zaujímavý exponát a zároveň potenciálny zbierkový predmet, ktorým je, dnes už veľmi vzácný, originálny obytný cestársky prívos z roku 1929. Spolu tak tvoria veľmi autentickú súpravu cestárskej techniky, ktorá sa významnou mierou podieľala na medzivojnovom rozvoji cestnej siete na území Slovenska, preto si bezpochyby zaslúži miesto v expozícii Múzea dopravy.

Michal Jajcaj

SPOMIENKA NA GRZEGORZA FUDALU /1955 – 2008/

autora prvej výtvarnej podoby Múzea dopravy

Mgr. Art. Grzegorz Fudala bol absolventom výtavníctva na Strednej výtvarnej škole v Lodži a Vysoké škole fotografie a grafiky v Lipsku. V roku 1999 sa spolu s nadšeným a zapáleným kolektívom pustil do budovania Múzea dopravy. Prázdne, postupne rekonštruované budovy múzea sa naplňali vďaka jeho tvorivej predstavivosti, citu a zmyslu pre vyváženú atmosféru dob minulých – jeho dielom bola pôvodná podoba múzea, ktorú dodnes obdivujú návštevníci. Po hale A so železničnou technikou a najstaršími veteránmi pribudla hala B s veteránmi mladších ročníkov, vojenskou technikou a menšia hala pre príležitostné výstavy, z ktorých mnohé G. Fudala s veľkou dávkou fantázie výtvarne pripravil. Svojou tvorbou Grzegorz zanechal trvalú múzejnícku stopu. Bol tiež autorom prvého múzejného loga.

Výstava fotografií „AUTÁ DOBY c. k.“

STM-Múzeum dopravy v Bratislave sprístupnilo v auguste 2023 vo svojich priestoroch na Šancovej ulici v Bratislave výstavu historických fotografií automobilov zo zbierky českého zberateľa p. Pavla Scheufflera. Zábery rôznych, často i neznámych autorov, približujú rôzne aspekty fotografovania vozidiel na začiatku automobilovej éry. Ukazujú veľmi pestré využitie tohto dopravného prostriedku už na začiatku 20. storočia – od voľnočasových aktivít až po praktické použitie pri preprave ľudí i tovaru. Začiatky výroby áut v Mladej Boleslavi, po predchádzajúcej skúsenosti s bicyklami a motocyklami, siahajú do roku 1905, kedy tu skonštruovali Voiturettu typu A a o rok neskôr typu B s výkonnejším motorom. Od roku 1906 sa automobily vyrábali v Pražskej automobilovej továrni, známej o tri roky neskôr ako Praga, a od roku 1907 tiež v automobilke RAF v Liberci, kde už predtým vyrábala autá firma Linser. Menších tovární a továrníčiek, kde sa pokúšali presadiť s výrobou áut, už bolo množstvo. S ich postupným rozvojom začali vznikať aj propagačné továrenské fotografie od fotografov – profesionálov, kým autá na cestách najčastejšie fotografovali ich vlastníci – fotoamatéri. Najstaršia fotografia na výstave, zhotovená v roku 1898 fotografom Rudolfom Brunerom-Dvořákom na pražskej Malej Strane, pochádza z cyklu súkromných propagačných fotografií vozidla značky Benz, ktoré patrilo továrnikovi Františkovi Klubalovi. Najnovšie z fotografií pochádzajú z júna 1914. Zachytávajú automobil Gráf & Stift v Sarajeve s Františkom Ferdinandom d'Este a jeho manželkou krátko pred spáchaním atentátu. Podľa štatistik jazdilo v roku 1900 v celom Rakúsko-Uhorsku už 190 automobilov. Ich vlastníckmi boli najmä bohatší občania, ale tiež rôzni technologickí nadšenci.

STM MÚZEUM DOPRAVY BRATISLAVA

RUDOLF BRUNER-DVOŘÁK: Vládna automobil v číslu 1898 / Voiturette type A in 1898

Slovenské technické múzeum - Múzeum dopravy v Bratislave
Vás pozýva na výstavu / Invites you to the exhibition

Autá doby c. k.

autor výstavy: Pavel Scheuffler 3. 8. 2023 - 3. 1. 2024

STM - Múzeum dopravy Šancová 1/B, Bratislava

Spolupráca: MÚZEUM FOTOGRAFIE MUSEUM OF PHOTOGRAPHY

KABINET KURIOZÍT

Jedným z osobitných a návštevnícky atraktívnych častí prehliadky v Múzeu dopravy bola obľúbená zbierka kuriozít. Projekt Kabinet kuriozít vznikol predovšetkým zásluhou múzejníka, kurátora cestnej a automobilovej dopravy a najmä erudovaného výstavného poradcu **Mgr. Pavla Habáňa**. Kuriozity predstavujú zvláštny zberateľský fenomén - prinášajú najrôznejšie historické zvláštnosti. Vo vystavovanej zbierke kabinetu bola pozornosť venovaná predovšetkým predmetom technického charakteru. Ocitli sa tam predmety so zvláštnym technickým riešením ako napr. vreckové slnečné hodiny zo 17. storočia, zbierky zhotovené z nezvyčajného materiálu ako celodrevený bicykel, predmety s nezvyčajným účelom – akumulátorový vyrovnávač vrások, elektrický vysokofrekvenčný antistresový masážny prístroj či fotoaparát v zápalkovej škatulke. Ako hovorí **Mgr. Pavol Habáň**, „... veľa predmetov, ktoré považujeme za kuriozity vzniklo u nás svojpomocne v domácom prostredí. Sme totiž národ domácich kutilov a zlepšovateľov. Tak vznikol celý rad najrôznejších kuriózných nástrojov a pomôcok, niekedy úsmevných, niekedy aj nebezpečných...“ Je škoda, že Kabinet kuriozít v Múzeu dopravy mal pomerne krátku životnosť.

Spracoval: Michal Jajcaj, na základe podkladov od p. Scheufflera

NKP Remorkér ŠTUREC

Stručná história plavidla

MTL ŠTÚR – 1937 – 1944:

motorová tanková loď, prevádzkovaná na Dunaji spoločnosťou ČSDÚ na prepravu ropných látok

m. I. ŠTUREC, 1951 – 1982:

motorový remorkér, prevádzkovaný ČSPD, n. p. na vlečenie nákladných člnov

m. I. ŠTUREC 1982 – 1984:

motorový remorkér, prevádzkovaný Povodím Dunaja (Slovenský vodohospodársky úrad, š. p.) na vlečenie nákladných člnov

m. I. ŠTUREC 1984 – 2013:

prevádzkovaný Povodím Dunaja ako sklad elektroinštalačného materiálu

NKP Remorkér ŠTUREC:

prevádzkovaný ako múzejný exponát STM-Múzea dopravy v Bratislave

50. roky, 20. storočia: Remorkér ŠTUREC v Kataraktoch

Získanie lode do STM-Múzea dopravy v Bratislave

Dlhoročná snaha aktivistov o vznik Múzea vodnej dopravy v Bratislave vyvrcholila dňa 8. apríla 2013. Stalo sa tak odovzdaním vyradeného vlečného remorkéra ŠTUREC zo štátneho podniku Slovenský vodohospodársky podnik do správy Múzea dopravy v Bratislave. Tento krok bol z pohľadu zachovania histórie vodnej dopravy neobyčajne významný, pretože remorkér ŠTUREC je už posledným historickým plavidlom montovaným nitovacou technikou, nachádzajúcim sa na území Slovenskej republiky. Všetky doposiaľ vyradené a z dnešného hľadiska historické plavidlá vrátane cenných parníkov, žiaľ padli za obeť šrotovacej mánie v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch.

Zachovanie plavidla ŠTUREC je preto jedinečnou šancou nielen pre hlavné mesto SR, ale aj pre celé Slovensko. História vodnej dopravy a lodnej prepravy na Slovensku tu bude prezentovaná nielen najväčším muzeálnym zbierkovým predmetom, ktorým bude samotné plavidlo, ale aj početnými artefaktmi, obrazovou a textovou dokumentáciou na paneloch.

2013 Počas preberania do správy múzea

2013 Po podpise preberacieho protokolu

2013 Účastníci stretnutia počas preberania lode v zimnom prístave

2016 kpt. Vladimír Novák, Juraj Bohunský, Ing. Jiří Mandl, hlavní iniciátori zachovania lode na múzejné účely

Vytiahnutie lode z vody

Dôležitým krokom pred samotnou rekonštrukciou lode bolo vytiahnutie plavidla na breh, pripravili sa nosníky, na ktorých stojí remorkér ŠTUREC. Boli použité pôvodné nosníky lodného výtahu montované nitovacou technikou. Lodný výtah postavili v 30. rokoch 20. storočia. Služí na manipuláciu s plavidlami pri oprave podponorných častí. Postavila ho nemecká firma Hitzler z Regensburgu.

25. marca 2014 bolo plavidlo ŠTUREC vytiahnuté na šikmú zväžnicu lodného výtahu SPaP, a. s., v zimnom prístave a 8. apríla bolo presunuté na pôvodné nosníky starých klinových vozíkov lodného výtahu. Uloženie na nosníky, t. j. „štapelovanie“, po technickej stránke navrhol Ing. Jiří Mandl, vtedajší člen OS ŠTUREC pri SPK. Náročnú manipuláciu na lodnom výtahu vykonala Slovenská plavba a prístavy – Lodenica s. r. o. Samotného vyzdvihnutia sa zúčastnili aj pracovníci Múzea dopravy a členovia Odbornej skupiny ŠTUREC pri SPK.

Renovácia

Ukončením etapy vyzdvihnutia a umiestnenia remorkéra ŠTUREC na nosníky sa začala príprava renovácie samotného plavidla. Renovácia začala v roku 2015 1. etapou prioritného projektu, kedy sa uskutočnila rozsiahla rekonštrukcia chýbajúcich lodných zariadení. Nad prvou etapou mal dôležité slovo projektant lodí Ing. Jiří Mandl. Ďalšie etapy sa sústredili na reštaurovanie zachovaných častí lode. Pri ich realizácii mali hlavné slovo ďalší aktivisti projektu kpt. Vladimír Novák a Ing. Ivan Grznár, ktorý nakoniec pred realizáciou tretej etapy ukončil spoluprácu s múzeom. Slovenský plavebný kongres po rokovaní s vedením múzea tiež ukončil spoluprácu na projekte ŠTUREC.

Sponzorská spolupráca na renovácii lode

Za Slovenský plavebný kongres:

Kpt. Vladimír Novák, Ing. Jiří Mandl, Juraj Bohunský, Ing. Erich Piš, Karol Puha

Za klub ochrany technických pamiatok:

Ing. Jakub Ďurinda

2016 Členovia Slovenského plavebného kongresu počas renovácie kormidlovne, Ing. Erich Piš, Juraj Bohunský

2017 Člen Klubu ochrany technických pamiatok počas renovácie kormidlovne, sponzorsky zabezpečená Ing. Jakubom Ďurindom

Za súkromný sektor :

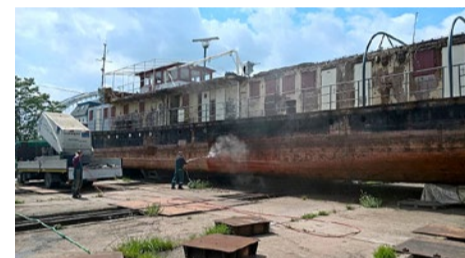
Ing. Ivan Grznár
Stanislav Drdoš

Za súkromné spoločnosti :

Spoločnosť Colorspol, s. r. o.

2017 Montáž vstupnej bránky na loď, sponzorsky zabezpečená Ing. Ivanom Grznárom

December 2017 Náter trupu: čistenie trupu tlakovou vodou, sponzorsky zabezpečené firmou Colorspol

Meranie podponornej čiary a náter stupnic na trupe lodi :

Ing. Jiří Mandl
Ing. Erich Piš
Stanislav Drdoš
David Stariček

Za školstvo:

Stredná priemyselná škola dopravná Bratislava, študenti

2023 Prax študentov SPŠD v Bratislave na lodi

2018 NKP Remorkér ŠTUREC, stav po natretí trupu

Osobná rýchloloď METEOR

Stručná história plavidla

ČSPD Meteor V BRATISLAVA :

osobná rýchloloď, prevádzkovaná plavebnou spoločnosťou ČSPD, n. p. (1990 – 1992)

SPD Meteor V BRATISLAVA :

osobná rýchloloď, prevádzkovaná plavebnou spoločnosťou SPD, s. p. (1993 – 1997)

SPaP-LOD osobná doprava :

osobná rýchloloď, prevádzkovaná plavebnou spoločnosťou SPaP-LOD, (1997 – 2019)

Meteor V BRATISLAVA stavba Zelenodofsk (SSSR)

Meteor V BRATISLAVA vo viedenskom prístave

Osobná rýchloloď Meteor V – BRATISLAVA, na pontóne spoločnosti LOD osobná doprava Bratislava

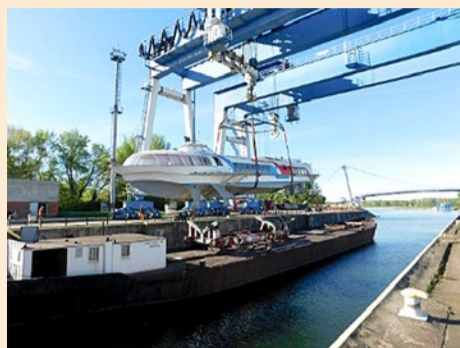
Príprava lode na vyťahnutie

Prekladanie lode METEOR V – BRATISLAVA

2022: marec: Po podpísaní preberacieho protokolu

Vyťahovanie lode pomocou žeriavu Ťažká poloha

Prekladanie lode METEOR V – BRATISLAVA

Predpríprava a rokovania o projekte ZVOLEN

Predpríprava vyťahnutia remorkéra ZVOLEN na breh

Osobná loď zavesená na autožeriave

Ukladanie osobnej lode

2023: Posledné chvíle lode ZVOLEN na starej polohe

2023: Posledný pohľad na panorámu modernej Bratislavy z paluby remorkéra ZVOLEN

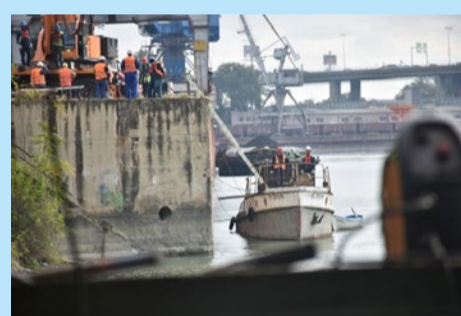
V roku 2022 STM – Múzeum dopravy v Bratislave oslovil Ing. Miloš Beladič z SPaP, a. s. so žiadosťou zachrániť jednu z posledných osobných lodí typu METEOR, ktoré prevádzkoval plavebný podnik. Po rokovaní s LOD osobnou dopravou Bratislava a niekoľkomesačnom rokovaní aj s Ministerstvom kultúry SR sa podarilo STM–Múzeu dopravy v Bratislave získať darom do zbierky osobnú loď METEOR V – BRATISLAVA. Po rokovaní s Verejnými prístavmi sme osobnú loď deponovali v areáli prístavu Bratislava na tzv. Ťažkej polohe. Plán budúcich aktivít ohľadom lode Meteor je pripravovaný na niekoľko rokov. Ako prvý krok sú plánované podujatie pre verejnosť.

Osobná rýchloloď METEOR V – BRATISLAVA

2023: Prístavný remorkér ZVOLEN krátko pred opustením jej prirodzeného prostredia

2023: Príprava prác k vyťahnutiu remorkéra ZVOLEN

2023: Pracovníci firmy Korveta pred nalodením na remorkér ZVOLEN

2023: Príprava prepravného lôžka pre ZVOLEN na traileri

2023: Medzi nebom a vodou

Prístavný remorkér ZVOLEN

Stručná história plavidla

ČSPD ZVOLEN :

prístavný remorkér, prevádzkovaný v Zimnom prístave ako manipulačné plavidlo, spoločnosťou ČSPD, n. p.

PD ZVOLEN :

prístavný remorkér, prevádzkovaný aj na Dunaji na trase Prístav Bratislava – Kameňolom Devín, na vlečenie nákladných člnov so štrkom

Prístavný remorkér ZVOLEN České lodenice, n. p. Křešice (CS)

O histórii prístavného remorkéra ZVOLEN nemáme veľa informácií. V podnikových novinách Náš Dunaj sa len okrajovo spomína prevádzka prístavných remorkérov na Dunaji. Hlavným iniciátorom jeho záchranu pre múzejné účely bol Ing. Jiří Mandl, ktorý vypracoval aj projekt Lodiarskej haly, kde spoločne s halou zakomponoval do expozície aj prístavný remorkér ZVOLEN, ktorý by mal byť jej súčasťou. To bolo aj jedným z hlavných dôvodov získať plavidlo do zbierky múzea.

2023: Manipulačné práce s remorkérom ZVOLEN visiacim na autožeriave

2023: Manipulačné práce s remorkérom ZVOLEN visiacim na autožeriave

2023: Medzi nebom a trailerom

2023: Účastníci prvej etapy muzeálno-záchrannej operácie remorkéra ZVOLEN

2023: Preloženie lode z traileru na kovové podložky

2023: Prístavný remorkér ZVOLEN na novom expozičnom mieste deponovaný v Zimnom prístave pri bráne č. 7

2023: Presun lode na traileri

2023: Stretnutie troch druhov dopravy (drobné intermezzo – stretnutie remorkéra s rušňom)

2023: Manipulačné práce s presným uložením lode na kovové podložky

Spracoval Mgr. Martin Goduš

25 MÚZEUM DOPRAVY V BRATISLAVE
rokov váš výpravca do minulosti

Kolektív zamestnancov Múzea dopravy v Bratislave

Aktuálny zoznam zamestnancov august 2024

BRNOLIAKOVÁ Zuzana, Ing. PhD. – múzejný pedagóg; DEMČÁK Vladimír, Ing. – kustód – vodná doprava; FRIEDRICHOVÁ Anastázia – kultúrny manažér, lektorská služba, prevádzka; GODUŠ Martin, Mgr. – kurátor – vodná doprava, železničná doprava; JAJCAJ Michal, Mgr. – kurátor – automobilová doprava; KAČÍREK Ľuboš, doc. Mgr. PhD. – riaditeľ MD; KOVÁČEK Karol – údržbár; KVASNIČKA Anton – elektrikár, údržbár; MRAVCOVÁ Anna – upratovačka; UJBÁNYAI Romana, Mgr. – múzejný pedagóg.

BÝVALÍ ZAMESTNANCI STM-MD BA

BENČÍK Matej; BÍMOVÁ Anna; BOBÁK Tomáš; BRTÁŇ Ján, Ing.; HABÁŇ Pavel, Mgr.; HANULIAK František, Ing.; HARCEGOVÁ Eva; HEIMLICH Miloslav; HUSÁK Vladimír, Ing. arch. CSC.; HUSKA Ernest, Ing.; HUSKOVÁ Terézia; CHRAPČIAKOVÁ Viera, Ing.; JELENČIKOVÁ Mária; KOVAČIČ Dušan; KOVALSKÁ Veronika, RNDr.; KOVAŘOVÁ Agneša; KRAJČÍR Peter; KUBÁČEK Jiří, Ing. CSC.; MARÁKY Peter, PhD.; MRÁZ Štefan, Ing.; NOVÁK Pavel, Ing.; REINISCH Viliam; SCHUSTER Ivan; SZABO Zoltán; SZABÓ Ladislav; SZABOOVÁ Gabriela; ŠKODA Ivan, Ing.; ŠTIBRANÝ Juraj; TAKÁČ Miroslav; TERKOVIČ Martin; URBANOVÁ Agnesa; VAŠKO Branislav; ZAPLETALOVÁ Amália; ZEDNIKOVIČ Dragan

Na odľahčenú múzejnú nôtu

"LAMPÁREŇ" - ak nie ste s niečím spokojní a máte sťažnosť, môžete sa u nás sťažovať na lampárni! Aj takéto priestory sú u nás... prípadne si pozrite lampy aj celú expozíciu Železničnej zabezpečovacej a oznamovacej techniky...

NÁPISY, PRÍKAZY...

Vďaka nápisom vo vlaku sme sa v minulosti naučili prvé slová v cudzích jazykoch. A tak dodnes viem, že E PERICOLOSO SPORGERSI, NICHT HINAUSLEHNEN, NE PAS SE PENCHER AU DÉHORS znamená Nevykláňajte sa z okien, čo nás fascinovalo vo vlakoch, najmä v rýchlikoch, uhňajúcich po slovenskej krajine. Z nejakého dôvodu boli v československých vlakoch tieto nápisy pod oknami vlaku v rôznych jazykoch. Medzi vzácnymi dopravnými exponátmi nájdeme v našom múzeu tiež rôzne nápisy a príkazy týkajúce sa prevažne železničnej dopravy.

Edičná činnosť Múzea dopravy

pokračovanie článku zo str. 1

Je nesmierna škoda, že prvý digitálny fotoaparát začalo STM používať až v roku 2003, tiež prvé zálohy vlastnej web stránky STM sa viažu k roku 2003... a až v roku 2009 v nich, v sekcii "výstavy/aktivity", figurujú pozvánky na seminár organizovaný k 10. výročiu založenia Múzea dopravy v Bratislave. Evidentne táto pobočka, a pred ňou detašované pracovisko STM v Bratislave, žili vlastný život, príliš vzdialený dennej realite radových zamestnancov sídla Slovenského technického múzea, teda v tom čase aj mňa... Nespomínam si, kedy som prvýkrát Múzeum dopravy navštívila osobne, no určite to nebolo s veľkým časovým odstupom od jeho otvorenia verejnosti. Spomínam si však celkom presne, že priestory ma doslova ohromili. A vlastne dodnes, pri každom prechodení jeho vstupnej brány, na mňa vplýva nezameniteľné genius loci komplexu objektov – skladov prvej parostrojnej bratislavskej železnice... Aj keď som si od roku 2020, už v pozícii generálnej riaditeľky, viackrát vypočula, že Múzeum dopravy je "na zaplakanie", že sídlo STM je "macošské" k tejto svojej pobočke, že sa tu nič od jeho otvorenia nezmenilo – dovoľm si nesúhlasit. Súhlasím však s tým, že v podmienkach Slovenska je systematická podpora kultúry "na chvoste" a podpora technického múzejníctva „na chvoste toho chvosta“.

Teda, že výzvy Andreja Kmetu – nestora slovenského múzejníctva – na ochranu "aj technického kultúrneho dedičstva" sme si od konca 19. storočia, žiaľ, stále neosvojili.

Aká bola tvoja múzejná cesta, na akých postoch si pôsobila, prezrad', najmä pre mladších kolegov – múzejníkov, ktoré spomienky, prípadne ktorí kolegovia Ťa ovplyvnili?

Život naozaj plynie veľmi rýchlo a ja som vďačná, že udalosti toho môjho "času na Zemi" sa v istých bodoch stretli a stretávajú s osobnosťami slovenského múzejníctva. Často spomínam na obdobie, keď som ako "múzejník – zelenáč" merala cestu do zabudnutého Hronca a Osrbliu a nasávala prvé rozumenie z muzeológie a múzejnej praxe na seminároch „Zelená mladým“, ktoré organizoval vtedajší Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea... Alebo na moje prvé pokusy o prezentáciu STM pred ostrielňanými múzejníkmi na seminári, tuším s témou múzeum a spoločnosť, v Banskej Bystrici, alebo na môj prvý článok pre časopis Múzeum... Štefan Javnický (STM) – Gabriela Podušelová (SNM) – Milan Rybecký (SNM) – asi toto trio, ja osobne, "viním" za zásadný zvrát v smerovaní môjho profesijného života. A úprimne im ďakujem, že ma vlastne motivovali doplniť si muzeologické vzdelanie a zažiť, síce náročné, no nezabudnuteľné prednášky, semináre, skúšky u Marcela Lalkoviča, Ivana Herčka, Zdenky Kriškovej... Dodnes si v ťažkých chvíľkach nahlas kladiem otázku, ktorú mi v jednom intimnejšom rozhovore o aktuálnej situácii v STM položila práve Zdenka Krišková: „A čo ste pre to urobili Vy, aby to bolo inak – aby to bolo lepšie a podľa Vašich predstáv?“

No a, samozrejme, moji najbližší kolegovia počas mojich prvých rokov na pracovisku v sídle v Košiciach – moja prvá šéfkka Jana Žakarovská Ďuricová, kolegyne lektorky Anastázia Friedrichová, Iveta Lučanská, Magdaléna Semanová, ale aj kurátori Rudolf Magula, Danica Jaremová a mnohí ďalší, ktorí ma prijali aj viac ako kolegyňu, ovplyvnili moje profesijné smerovanie. Prvých šest rokov, do roku 2004, som sa venovala výlučne práci lektorky, spriatelila som sa s výpočtovou technikou, tak mi „prisľachla“ aj aktualizácia prvej webovej stránky múzea, potom aj pomoc pri grafických prácach. Z hustej atmosféry na oddelení prezentácie som rada utekala sprevádzať do expozície astronómie a planetária... Mojou najmilšou spomienkou na to obdobie je návšteva mojej profesorky z gymnázia, ktorá sa mi po programe v planetáriu medzi riadkami ospravedlnila, že ma škatuľkovala medzi beznámejšími prípadmi, čo sa týka gymnaziálnej fyziky... Od roku 2004 si ma pod krídla zobral námestník Štefan Javnický a v rámci mojej novej pozície „tlačový tajomník“, už prináležiacej na úsek odborných činností, som ešte nejaký čas sprevádzala v planetáriu, venovala sa webovej stránke, tvorbe grafiky, korektúram odborných textov a popritom aj spomínanému externému štúdiu muzeológie. Dosť náročným obdobím boli roky 2008 až 2010, kedy sme sa museli popasovať s nie príliš šťastnou personálnou výmenou na pozícii odborného námestníka STM, a teda aj môjho priameho nadriadeného, a z chaotickej a negatívnej atmosféry na odbornom úseku ma zachraňovala práca pre Zväz múzei na Slovensku. Dve funkčné obdobia som ako podpredsedníčka spolupracovala na príprave a koordinácii množstva celoslovenských aktivít od noci múzei až po konferencie a semináre, no najmä, spoznala som situáciu a problémy ostatných slovenských múzei, a predovšetkým som sa utvrdila v tom, že múzejníctvo je pre mňa to pravé, čomu sa chcem venovať. Od roku 2011 do roku 2013 sa moja pracovná pozícia v STM zmenila na „metodik“, bolo to obdobie veľkých príprav na informatizáciu, digitalizáciu kultúrneho dedičstva a veľkých očakávaní... S odstupom času to hodnotím ako zmarenú šancu a množstvo premrhanej energie mnohých múzejníkov naprieč celým Slovenskom, ale... možno by sme na tom s elektronickou evidenciou zbierok a súvisiacimi informačnými technológiami boli ešte horšie, nebyť nášho presvedčenia a osobného nasadenia v tých časoch... A, dovoľm si tvrdiť, aj Jana Jurkoviča (SNM)...., ktorému taktiež vďačím za to, že ma motivoval k sebavzdelávaniu v tejto oblasti. V roku 2013 ma generálny riaditeľ STM Eugen Labanič menoval za svoju odbornú námestníčku, na tejto pozícii som zotrvala do marca 2020. Tých sedem rokov v pozícii námestníčky pre odborné činnosti bolo mimoriadne dynamických, riešili sme digitalizáciu, vlastné výstavy „na kolene“, otvorili sme pandorinu skrínku „zvláštností“ v odbornej evidencii zbierkového fondu, začali sme reorganizovať internú vedeckovýskumnú činnosť, ale čo hodnotím ako najvýznamnejšie – od slov k činom sme prešli aj pri riešení problémov s depozitármi STM.

Je málo žien v pozícii riaditeľky technického múzea, ako zvládaš náročný post GR a ako by si pomenovala najväčší problém, ktorý musí riešiť GR STM / ktorý zamestnanci, prípadne návštevníci múzea nevidia, nevnímajú.../

Aj keď o sebe počúvam, že som ambiciózná, nie sú to moje osobné ambície, ktoré ma „vystrelili“ z radovej lektorky na pozícii štatutárnej zástupkyne STM (neprehliadajme, že to trvalo 22 rokov). Keby som mala absolvovať pohovor s otázkou: „Kde sa vidíte o 20 rokov?“, moja odpoveď by sa zrejme netočila okolo profesijného života... De facto, každá zmena mojej pracovnej pozície v STM kopíruje akútnu potrebu tohto múzea v danom čase. V histórii STM už pôsobila žena na pozícii riaditeľky – pani Gréta Kminiaková (1974 – 1989), ktorá striedala v pozícii Štefana Butkoviča (1946 – 1974). Za ňou štafetu prevzal na krátky čas Pavol Záhorský (1990 – 1991) a po ňom na dlhé obdobie Eugen Labanič (1991 – 2020).

Nie som si istá, či zvládnem objektivne vyhodnotiť, čo je najväčší problém, ktorý musí riešiť generálny riaditeľ STM. Do pozície som nastúpila v čase nástupu covidu v marci 2020. Neštandardná situácia pretrváva vlastne dodnes, ibaže koronakríza prerástla do finančnej krízy, následne vypukol vojenský konflikt a energetická kríza... no a dnes sa tiež nedá hovoriť o stabilizovanej situácii... Aj banálny problém môže mať fatálne dôsledky a otvorene priznávam, že STM nie je v dobrej kondícii už dlhé obdobie. Pritom nejde len o podhodnotenú potrebu tohto špecializovaného múzea, poddimenzované financovanie, ale aj o dlhotrvajúcu absenciu možností kontinuálneho vzdelávania múzejníkov, ešte stále nevžitú potrebu aj základného muzeologického vzdelania všetkých odborných zamestnancov múzea, či to, že sme tesne pred generačnou výmenou naprieč všetkými odbornými pozíciami v našom múzeu... a nemáme „plán B“. Máme však seba navzájom a napriek všetkému, čo sa deje, zdravé jadro kolektívu sa ešte stále dokáže nadchnúť pre užitočné aktivity, zmobilizovať sily a zvládnuť aj veci, ktoré sa zdajú na prvý pohľad nere realizovateľné... Aby som však odpovedala na otázku, naším najväčším problémom

je prehliadanie špecifických potrieb múzei technického zamerania, napr. u nás aj presun zbierkových predmetu môže byť záležitosťou niekoľkomesačnej prípravy, detailného plánovania a súčinnosti aj s externým prostredím... taktiež komplexné odborné ošetrovanie niektorých našich zbierkových predmetov nie je záležitosťou jedného finančného roku, o akvizíciách ani nehovorím...

Podme k jubilujúcemu Múzeu dopravy. Ako hodnotíš jeho činnosť a aktivity? Čo považuješ za úspechy a mílniky, ktoré stoja za pripomenutie?

Ako som naznačila už v odpovedi na prvú otázku, aj ja si viem predstaviť vizuálnu podobu Múzea dopravy v hlavnom meste Slovenskej republiky diametrálne odlišnú od dnešnej reality. Nemôžem však povedať, že by sa vedenie STM nesnažilo presadiť vízie a plány budovania tejto pobočky. V 90. rokoch a začiatkom nového milénia STM doslova explozívne expandovalo, otvorilo sa Múzeum dopravy v Bratislave (1999), začalo sa budovať Múzeum letectva v Košiciach (2001/2002), dodnes sa však nepodarilo presadiť do rozpočtu STM adekvátne financie súvisiace s prevádzkovaním týchto pobočiek. Pritom ide o vysokošpecializované pracoviská s mimoriadne pozitívnou, aj návštevníckou odozvou... Aj dnes doplácame na to, že otázky udržateľnosti, vrátane finančných nárokov na bežnú prevádzku, údržbu a opravy, sa v období vzniku Múzea dopravy asi „až tak neriešili“... Za veľký úspech považujem medziinstitucionálnu dohodu a koordináciu akvizičnej činnosti medzi STM a Železničným múzeom SR v oblasti dokumentácie histórie železničnej dopravy, za menej šťastné zase „prešľapovanie“ na mieste v otázkach budúcnosti objektov NKP prvej bratislavskej parostrojnej železnice (teda aj objektov dvoch skladov, v ktorých STM prevádzkuje Múzeum dopravy). Či už ide o zriaďovateľa STM či vlastníka objektov, štvrtstoročie je veľmi dlhým obdobím na provizórium, aj keď za veľmi výhodných nájomných podmienok pre STM... Každopádne, múzeu nesvedčí byť v podnájme a už vôbec nie u prenajímateľa, ktorý je na tom finančne ešte horšie...

Každý z riaditeľov Múzea dopravy v Bratislave počas výkonu svojej funkcie odovzdal tomuto múzeu mimoriadne veľa pozitívneho. Jiří Kubáček, doslova otec tejto pobočky STM – jeho oduševnenie a láska k histórii dopravy je mimoriadne silným odkazom a výzvou pre mnoho ďalších generácií... Peter Maráky a jeho zrealizované vízie dokumentácie vodnej dopravy... Ernest Húska a naštartovanie užšej komunikácie s Bratislavskou župou i podchytenie študentskej praxe pre odborné ošetrovanie zbierkových predmetov... no a napokon súčasný riaditeľ Ľuboš Kačírka a užšie prepojenie teórie a praxe, zintenzívnenie nášho „boja“ za múzeum vodnej dopravy atď.

Za mimoriadne pozitívne považujem zmeny organizačnej štruktúry STM-Múzea dopravy v Bratislave, konkrétne zriadenie dvoch kurátorských miest v roku 2014 a 2020, v roku 2023 zriadenie pracovnej pozície múzejného pedagóga a samostatnej pozície kustóda lodí... Ak má byť naše múzeum úspešné, najdôležitejším východiskom je hodnotný ľudský kapitál, a teda naši zamestnanci. Ich odbornosť, praktické skúsenosti, ale i osobnostný profil.

Prezradíš svoje želanie, čo do budúca čaká Múzeum dopravy, kam smerujú vízie?

Vo výberovom konaní na pozícii generálneho riaditeľa/generálnej riaditeľky som prezentovala, čo je z môjho pohľadu pre STM v najbližších rokoch dôležité. Ak by sme chceli hovoriť len o Múzeu dopravy, veľmi zjednodušene, alfou a omegou je konečné doriešenie sídla tejto pobočky. Veľmi by som si priała, aby sa objekty na Šancovej ul. v Bratislave dostali do správy rezortu kultúry a otvorili sa tak možnosti pre celkovú rekonštrukciu týchto priestorov s výnimočnou historickou hodnotou. Zároveň si prajem, aby sme konečne našli spoločnú reč so všetkými zainteresovanými, či už Ministerstvom kultúry SR, Ministerstvom dopravy SR, Verejnými prístavmi, a. s., Slovenskou plavbou a prístavmi, a. s., Mestom Bratislava a ďalšími v záležitosti zámeru zriadenia expozície/múzea vodnej dopravy v Zimnom prístave v Bratislave.

Zároveň si prajem, robím pre to všetko, aby sa prestali vnímať pobočky nášho múzea ako niečo pobočné či postranné a začalo sa vnímať STM a všetky jeho súčasti ako jeden nedeliteľný celok. Inak synergiu nikdy nedosiahneme.

Keďže som na pozícii generálnej riaditeľky nastúpila v roku 2020 a odvtedy pri akejkoľvek aktivite nás obmedzuje to, že na rozvoj teraz nie je vhodná doba, i naše snaženie sa sústreďuje na to, čo je reálne možné. V prípade STM aj nevyhnutné – riešenie problémov s trvalým uložením zbierkových predmetov, efektívne nastavenie procesov v odborných múzejných činnostiach, odborná evidencia zbierkového fondu, smerovanie vedeckovýskumnej činnosti atď. A snaha o dosiahnutie jednotného vnímania toho, že ekonomika a prevádzka sú v múzeu podpornými činnosťami, s odbornými činnosťami musia byť v perfektnnej harmónii...

Účasť na 500 km slovenských – to je zanietenie pre historické vozidlá. Platilo aj tento rok, že tieto preteky je treba zažiť a úspešne dokončiť bez poruchy na vozidle?

To bol môj „opatrný“ cieľ, ostatní členovia posádky a podporného tímu (muži) mali aj vyššie ciele. Dôležité je, že sa to podarilo, a že sme si k narodeninám Múzea dopravy sami dali darček tak, ako sme si to vysnivali a naplánovali – úspešne z Košíc až do Bratislavy, naprieč celým Slovenskom, na výnimočnej FIVA World Rally Slovakia 2024 pod zástitkou medzinárodnej organizácie FIVA – bez väčších problémov sme počas štyroch dní najazdili 740 km, čo je úžasný výkon nielen pre vozidlo – Chevrolet Master deLuxe z roku 1940, ale je to výkon aj pre jeho šoféra (Miro Kollár – dlhoročný kustód kolekcie historických vozidiel v zbierkach STM). Dôležité je tiež, že sme tým oživilí tradíciu aktívnej účasti nášho múzea na prehliadkach historických vozidiel, ktoré Múzeum dopravy cca. pred 20 rokmi aj realizovalo. A veľmi dôležité je, že sme dosiahli to, čo sa javilo ako nemožné – získať havarijné poistenie pre historické vozidlo... Tiež verím, že sme znovu motivovali viacerých kolegov na aktivity podobného charakteru, pretože toto si už vyžaduje oveľa viac, ako len „chodiť do práce“...

A ešte k tomu zanieteniu – musím priznať, že pri jazdách viac trpím ako si to užívam, ukľudním sa vždy až keď parkujeme a máme etapu za sebou. Ale, stojí to za to a som vďačná, že môžem byť súčasťou skvelého kolektívu, ktorý dokáže neuveriteľné veci – a pripraviť sa a absolvovať preteky typu 500 km slovenských medzi tie neuveriteľné veci patrí!

„Premiestňujeme sa preto, že musíme, a nie, že chceme“.. aký druh dopravy preferuje generálna riaditeľka STM?

Pešo, bicyklom, na lyžiach ;)

Ale vážne – z kinetózy som ešte stále nevyrástla, takže najlepšie zvládam cestovať vlakom, na druhom mieste je auto – pre mňa najkomfortnejšie keď si sama šoférujem. A priznávam, že v poslednom období ma cestovanie dosť unavuje, o to viac, že som schopná zabúdiť aj s navigáciou (alebo kvôli nej?).

Je na záver ešte nejaká myšlienka či posolstvo, s ktorým by si sa chcela podeliť?

Viem, že si oslovovala o rozhovory všetkých riaditeľov Múzea dopravy v Bratislave. Tuším aj negatívnejšie reakcie, no pre to, aby moje odpovede a vyznanie neboli ovplyvnené, vydržala som a neprečítala som si ich.

Som „presvedčená múzejníčka“, upísaná Slovenskému technickému múzeu, verím v potenciál súčasného kolektívu STM, teda, že aj našu generáciu a naše činy budú budúce generácie hodnotiť ako pozitívne pre STM a pre Múzeum dopravy.

**Ďakujem za rozhovor.
Mgr. Jana Žakarovská Ďuricová**

